

УДК 005.57 : [658.589 : 334.716]

РЕКОМЕНДАЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**Корецька О.В.***Міжрегіональна академія управління персоналом*

Аналіз інноваційної діяльності підприємств машинобудування за даними Державної служби статистики дозволяє виокремити ключові проблеми машинобудівної галузі серед яких можна виділити наступні: механізм економічного зростання промисловості України ґрунтується не на підсиленні факторів міжнародній конкурентоспроможності підприємств, значна технологічна відсталість, драматичне скорочення трансферу технологій машинобудівних підприємств. Для вирішення цих проблем, на наш погляд, необхідно реалізовувати комплексні стратегії управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства. Ця пропозиція зумовлюється тим, що саме технологічна конкурентоспроможність забезпечує високу гнучкість промислового підприємства, його прибутковість та стійкий розвиток. Під стратегією управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства пропонується розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів управлінських рішень, дій та правил, що засновані на принципах та факторах які здатні забезпечувати ефективне управління конкурентним технологічним потенціалом. Механізм комплексного управління конкурентним технологічним потенціалом складається з: стратегічної мети (активізація у механізмі економічного зростання факторів підсилення міжнародної конкурентоспроможності), процесу управління (методи реалізації, фактори реалізації, принципи реалізації), критерії оцінки (признаки, що характеризують ступень досягнення поставленої мети, які можна вважати позитивними змінами).

Ключові слова: інноваційна діяльність, промислове підприємство, конкурентоспроможність, стратегія управління, технологічний рівень, технологічна конкурентоспроможність, механізм комплексного управління, стійке зростання

UDC 005.57 : [658.589 : 334.716]

ECONOMIC MECHANISM IMPROVEMENT RECOMMENDATIONS FOR INCREASING OF COMPETITIVENESS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES**Koretska O.V.***The Interregional Academy of Personnel Management*

The analysis of innovation activity of engineering enterprises according to the State Statistics Service allows us to define key threats of engineering industry among which are the following: the growth mechanism of industry in Ukraine is not based on factors

strengthening its international competitiveness, a significant technological backwardness, a dramatic reduction technology transfer of engineering enterprises. To solve these problems, in our opinion, it is necessary to implement integrated strategies of competitive technological potential management for industrial enterprises. This proposal is due to the fact that it is technological competitiveness provides the flexibility, profitability and sustainability of industrial enterprise. It is proposed to understand under a management strategy of competitive technological potential of industrial enterprises the set of interrelated elements of management decisions, actions and rules based on the principles and factors which are able to provide effective management of competitive technological potential. Integrated management mechanism of competitive technological potential consists of: strategic objective (activation at the growth mechanism the factors for international competitiveness strengthening), process management (methods of implementation, factors of implementation, principles of implementation) assessment criteria (futures that characterize the degree of achievement of an object that can be considered as positive changes).

Keywords: innovative activity, industrial enterprise, competitiveness, strategic management, technological level, technological competitiveness, comprehensive management mechanism, sustainable growth

Актуальність проблеми. Аналіз інноваційної діяльності підприємств машинобудування за даними Державної служби статистики [1, 2] дозволяє визначити ключову проблему машинобудівної галузі: механізм економічного зростання промисловості України ґрунтується не на підсиленні факторів міжнародній конкурентоспроможності підприємств, а на, виключно, наявності сприятливої зовнішньої економічної кон'юнктури та доступності зовнішніх (відносно дешевих) джерел фінансування у вигляді синдікованих кредитів. Всі інші проблеми, такі як: висока енергоємність, значна технологічна відсталість та низька інноваційна активність, висока залежність від одного цільового ринку, є, на наш погляд, похідними проблемами.

Для їх вирішення, на наш погляд, необхідно реалізовувати комплексні стратегії управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства (далі КТП ПП). Ця пропозиція зумовлюється тим, що у в роботах [3, 4, 5], у запропонованій ієрархічній моделі конкурентних потенціалів, саме технологічна конкурентоспроможність забезпечує високу гнучкість промислового підприємства, його прибутковість та стійкій розвиток.

Аналіз літературних даних та постановка проблеми. Дослідженню проблемних питань вдосконалення механізму конкурентоспроможності промислових підприємств присвячено багато науково-теоретичних та практичних публікацій. Доцільно виокремити праці Скударя Г.М. [6], Лепи Н.Н. [7], Воронкової А.Є. [9], Амоші А.О. [9], Базилюка Я.Б. [10] та інших вітчизняних дослідників.

Завдання підвищення конкурентоспроможності підприємств завжди були в полі зору як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, однак багато питань теоретичного, методологічного, а також практичного характеру на сьогодні залишаються не вирішеними внаслідок несистемного та епізодичного характеру їх дослідження, а також складності процесів оцінки конкурентних переваг, поєднання кількісних та якісних їх характеристик, недостатньо ефективної системи існуючого державного регулювання, а також відсутності ефективного механізму зростання внутрішньої конкурентоспроможності промислових підприємств.

Мета роботи: для вирішення проблеми відсутності у механізмі економічного зростання вітчизняних підприємств факторів підсилення міжнародної конкурентоспроможності, запропонувати теоретичні та методичні підходи щодо розробки та реалізації управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства шляхом реалізації комплексних стратегій управління КТП ПП.

Об'єктом дослідження є процес формування і вдосконалення механізму конкурентного технологічного потенціалу. Предметом дослідження методичні положення та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. Під стратегією управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства (КТП ПП) пропонується розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів управлінських рішень, дій та правил, що засновані на принципах та факторах які здатні забезпечувати ефективне управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства. Розробка стратегій управління КТП ПП ведеться на основі моделі взаємозв'язку рівнів конкурентоспроможності.

Згідно цієї моделі конкурентоспроможність визначається як багатоаспектна економічна категорія що реалізовується на декількох рівнях: на рівні товару, на рівні підприємства, на рівні регіону (або

галузі), рівні держави. Кожен з цих рівнів потребує індивідуального підходу щодо управління КТП ПП, але всі чотири категорії тісно взаємопов'язані і знаходяться в постійній взаємодії одна з одною.

Для забезпечення найкращого розуміння сутності стратегії управління конкурентним технологічним потенціалом підприємства в дисертаційному дослідженні використана наступна структура її основних елементів (таблиця 1).

Методом *реалізації стратегії* управління КТП ПП пропонується вважати інтегральну системну характеристику, що може бути виміряна шляхом оцінки складових (факторів), які її характеризують. Це сукупність трьох факторів, до яких віднесено: інноваційні ресурси, результативність інновацій та технологічний рівень виробництва.

Запропоноване оцінювання інноваційної спрямованості підприємства надасть змогу:

- визначити можливості здійснення підприємством інноваційної діяльності, а таким чином і визначити його внутрішній технологічний потенціал;
- проаналізувати сильні і слабкі сторони, загрози та можливості;
- використовувати результати аналізу для вдосконалення стратегії управління КТП ПП.

Таблиця 1 – Елементи стратегії управління КТП ПП

Складові стратегії	Зміст складових
Стратегічна мета	Формулювання мети, заради якої розробляється стратегія управління КТП ПП
Процес управління	Функціональна стратегія щодо управління КТП ПП
Метод реалізації	Інтегральна системна характеристика трьох складових інноваційного потенціалу: інноваційні ресурси, результативність інновацій та технологічний рівень виробництва
Фактори реалізації стратегії	Фактори та умови від яких залежить виконання стратегії управління КТП ПП
Принципи	Основні правила досягнення стратегічних цілей, умови виконання стратегічних дій що до досягнення КТП
Характер інноваційних змін	Технічні, технологічні та ринкові зміни що формують та реалізують стратегію управління КТП ПП
Критерії оцінки результату	Признаки, що характеризують ступень досягнення поставленої мети

До методики розрахунку даної системної характеристики інтегрального показника інноваційної спрямованості потрапили ті показники, які мали підкріплення даними зі статистичних звітів підприємств, з метою забезпечення розрахунків емпіричними даними. Слід відмітити, що система запропонованих показників не претендує на всеохоплюючу повноту, фактори та показники можуть доповнюватись в залежності від потреб дослідження.

Ключовою *групою факторів* від яких залежить виконання стратегії управління КТП ПП є фактори технологічної готовності. Рівень застосування нових технологій виробництва продукції та управління ним. Наявність наукових розробок і досліджень. Рівень ефективності комерціалізації інновацій. Технічний рівень виробництва. На основі узагальнення результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців пропонується наступна класифікація факторів, що забезпечують конкурентний технологічний потенціал підприємства:

1. Нові знання (систематизація результатів дослідницької діяльності персоналу, розповсюдження та захист нових знань, формування баз даних).

2. Наукоємні технології (розробка нових технологій – процесних, продуктових, управлінських на основі нових знань та компетенцій персоналу. Таки технології містять внутрішню цінність для підприємства, сприяють підвищенню продуктивності праці, ефективності виробництва).

3. Нова структура нематеріальних активів підприємства (постійне зростання таких нематеріальних активів як: патенти і ліцензії, знання і компетенції, бази даних і ділова репутація, клієнтські відносини та бренди).

4. Управління (властивість підприємства управляти КТП використовуючи сукупність факторів виробництва що притаманні відповідному технологічному укладу інноваційної економіки).

5. Інноваційні зміни (зміни, що відбуваються у всіх процесах підприємства – продуктові, технологічні, процесні, що містять інноваційний характер. Зміни приймаються на основі моніторингу та порівняльного аналізу внутрішніх бізнес-процесів підприємства та оцінки змін зовнішнього середовища – дії конкурентів, запитів споживачів, інститутів регулювання тощо).

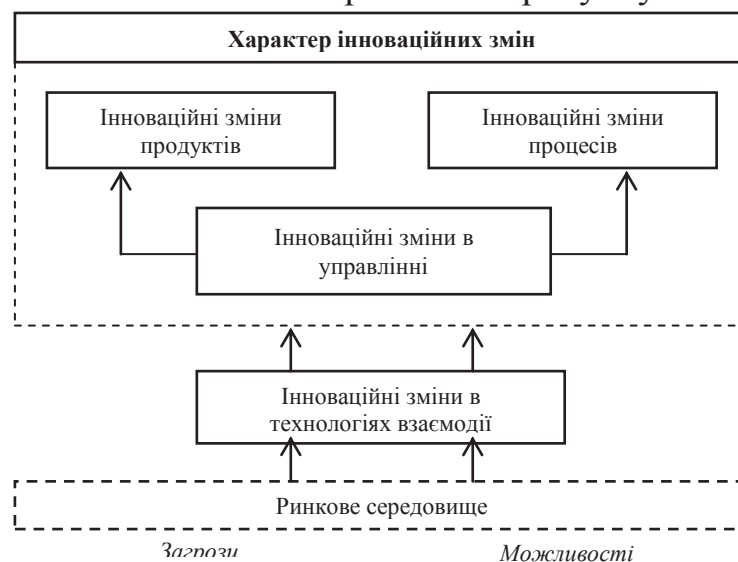
Принципи реалізації стратегії управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства є базовим елементом методології управління КТП ПП. Вони визначають правила його формування використання та контролю. Пропонується всі принципи згрупувати у дві групи: загальні принципи та специфічні принципи.

Загальні принципи формують цілісну систему ефективного використання ресурсів компанії в процесі досягнення її стратегічних

цілей з максимальним врахуванням змін внутрішніх та зовнішніх факторів комерційної діяльності. Загальні принципи спрямовані на забезпечення максимального економічного ефекту від господарської діяльності у мінливому ринковому середовищі. Це: принцип мобільності та адаптивності; принцип врахування впливу невизначеності та ризику; принцип «цілісного механізму»; принцип планування; принцип контролю; принцип цілеспрямованості.

Специфічні принципи орієнтовані на створення, впровадження та ефективне використання прогресивних наукоємних технологій використання ресурсів підприємства і створення нової структури його активів, а також на виконання конкретних завдань шляхом формування інноваційного технологічного потенціалу. Це: орієнтація на інновації; принцип збалансованості; принцип використання наукоємних технологій; принцип компетентнісного підходу; принцип розвитку інтелектуального капіталу підприємства.

Характером інноваційних змін є технічні, технологічні та ринкові зміни що формують та реалізують стратегію управління КТП ПП. Графічно характер інноваційних змін що формують та реалізують стратегію управління КТП ПП зображено на рисунку 1.

Рис.1. Характер інноваційних змін

До них відносяться:

- інноваційні зміни продуктів (нові споживчі властивості товарів у конкурентів та нові потреби споживачів);
- інноваційні зміни процесів (нові матеріали, сировина, технології та засоби виробництва);

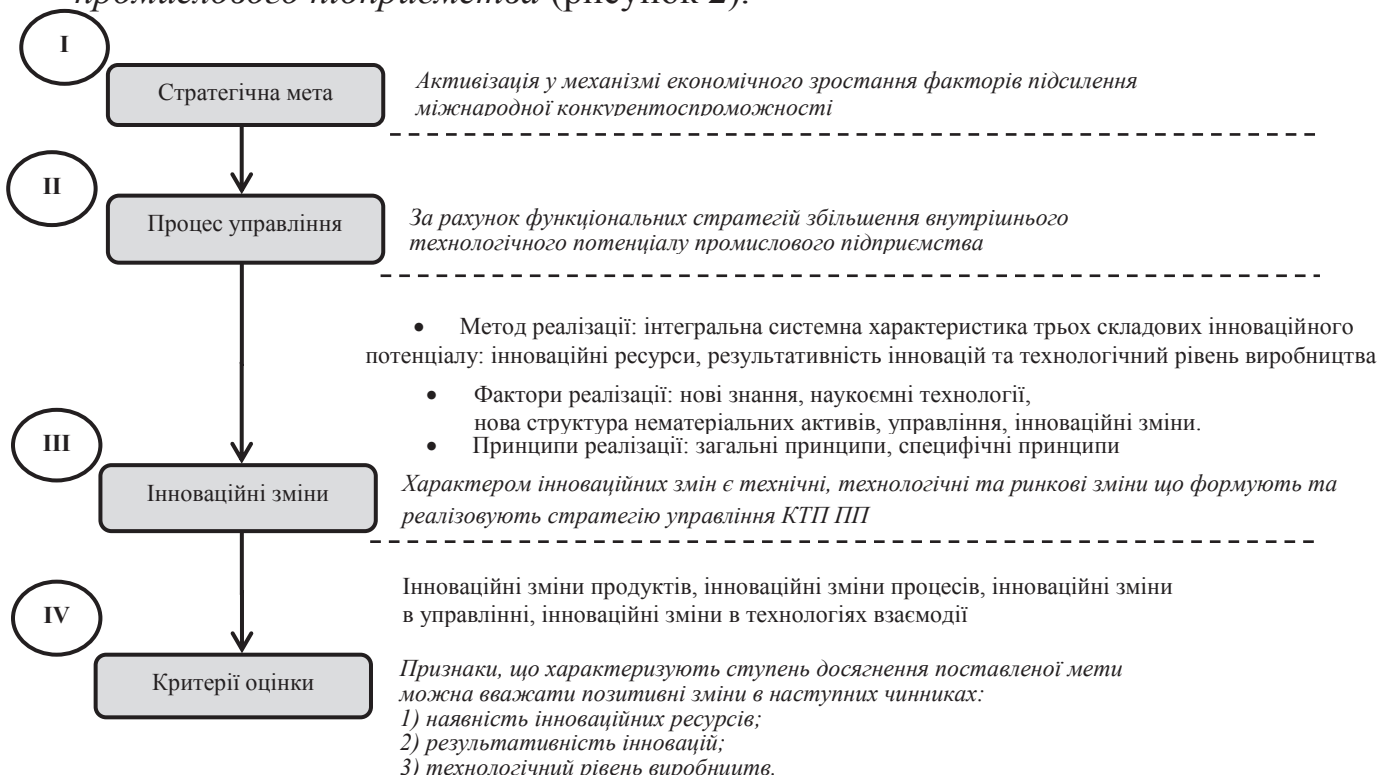
- інноваційні зміни в управлінні (нові методи, організаційно-інституціональні форми та інструменти);

інноваційні зміни в технологіях взаємодії з ринковим середовищем (адаптація під зміну ринкових інститутів, правил поведінки, мінливість кон'юнктури).

Розробка стратегії розвитку конкурентного технологічного потенціалу є складним процесом пошуку нових напрямів досягнення стратегічних цілей найбільш ефективним шляхом. Базовим елементом методики управління КТП ПП є критерії оцінки результату [11]. Це признаки, що характеризують ступень досягнення поставленої мети можна вважати позитивні зміни в наступних чинниках:

- наявність інноваційних ресурсів;
- результативність інновацій;
- технологічний рівень виробництва.

Таким чином, можна запропонувати наступний механізм комплексного управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства (рисунок 2).

Рис.2. Механізм комплексного управління КТП ПП

Висновки. Загалом ключові проблеми машинобудівної галузі України можна визначити як наступні:

- механізм економічного зростання промисловості України ґрунтується не на підсиленні факторів міжнародній конкуренто-

спроможності підприємств, а на, виключно, наявності сприятливої зовнішньої економічної кон'юнктури та доступності зовнішніх (відносно дешевих) джерел фінансування у вигляді синдікованих кредитів.

- висока енергоємність ВВП України призводить, при «дорогих» енергоресурсах, до втрати цінової конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку..

- значна технологічна відсталість, та низька питома вага промислових підприємств в їх загальній кількості, що займаються інноваційною діяльністю.

- зменшення частки обсягу реалізованої інноваційної продукції (робіт, послуг) що є новими для підприємства.

- драматичне скорочення трансферу технологій машинобудівних підприємств.

Існуючи проблеми машинобудівної галузі України вимагають певних управлінських рішень. Для вирішення проблеми відсутності у механізмі економічного зростання факторів підсилення міжнародної конкурентоспроможності, на наш погляд, необхідно реалізовувати комплексні стратегії управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства (далі КТП ПП).

Механізм комплексного управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства має певні складові. Стратегічна мета визначає той рівень підсилення міжнародної конкурентоспроможності який підприємство здатне досягти з наявними ресурсами, визначає напрями та послідовність руху. Процес управління відбувається за рахунок функціональних стратегій та містить метод реалізації, фактори реалізації, принципи реалізації. Визначення характеру інноваційних змін та критерії оцінки інноваційної активності – це є ключові складові методології управління конкурентним технологічним потенціалом промислового підприємства. Вони фіксують зміни та надають їм оцінку з точки зору результативності управління КТП ПП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Статистичний щорічник України за 2013 рік. Державна служба статистики України. К.: 2014. – 534 с.
2. Звіт про науково-дослідну роботу Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Розроблення методичних рекомендацій щодо здійснення рейтингової оцінки інвестиційної привабливості галузей національної економіки» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndei.me.gov.ua>

3. Корецька О.В. Визначення ролі технологічного потенціалу підприємства в його довгостроковій конкурентоспроможності: Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. 4 (167). – К., 2015. – с. 180-185.
4. Корецька О.В. Стан та проблеми інноваційної діяльності підприємств машинобудування: Становлення і розвиток української державності, випуск 14, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку економіки України в умовах європейської інтеграції», м. Київ, МАУП, 28.05.15, вип. 14, 200-202 с.
5. Корецька О.В. Оцінка конкурентоспроможності підприємств в умовах нестабільності: Становлення і розвиток української державності, випуск 13, Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Управління бізнесом в умовах глобальної нестабільності», м. Київ, МАУП, 26.03.15, вип. 13, 64-67 с.
6. Скударь Г.М. Управление конкурентоспособностью крупного акционерного общества: проблемы и решения. – К.: Наукова думка, 1999. – 496 с.
7. Лепа Н.Н. Управление конкурентными преимуществами предприятия: моногр. / Н.Н. Лепа. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 296 с.
8. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом промышленных предприятий / А.Э. Воронкова. – Луганск: Восточнoукраинский национальный университет, 2011. – 482 с.
9. Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості: наук.-аналіт. доповідь / О.І. Амоша, В.П. Вішневський, Л.О. Збаразська та ін.; за заг. ред. В.П. Вишневського. Інститут економіки промисловості НАН України, Д., 2014.
10. Базилюк Я.Б. Конкурентоспроможність національної економіки України. – К.: НІС, 2002. – 132 с.
11. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика: Навч. посібник / А. В. Головач, В. Б. Захожай, Н. А. Головач. - К.: КНЕУ, 2005. - 333 с.